СВОБОДА

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

SVOBODA

UKRAINIAN DAILY

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XLI. Ч. 204. Джерзи Сіті, Н. Дж., субота, 2 вересня 1933.

VOL. XLI. No. 204. Jersey City, N. J., Saturday, September 2, 1933. THREE CENTS.

БОРОТЬБА ЗА ПОЛІТИКУ „НАЙРИ"

ВИСОКІ УРЯДНИКИ РЕЗИҐНУЮТЬ ЧЕРЕЗ РІЖНИЦІ.

ВАШИНҐТОН. — Додлі Кейтс зрезиґнував зі свого становища в Адміністрації Краєвої Відбудови („Найри"), бо не годиться з політикою уряду в робітничій справі.

Кейтс не годиться на політику „Найри" супроти робітничих організацій. На його думку, „Найра" наскрізь опанована прихильниками робітників, тоді як, на погляд Кейтса, друга сторона повинна мати в „Найрі" такий самий вплив.

Кейтс є особистим приятелем ґенерала Джансона, але не годився з його політикою від самого початку. Він уже нераз хотів резиґнувати з уряду, але ґенерал усе вспів його здержати.

Робітнича Рада Доради видала заяву на оборону робітничої політики уряду. Заява звертається спеціяльно проти заходів підприємців поміщувати в кодекси клявзулю про право підприємців відправляти й приймати робітників відповідно до їх заслуг та справности. Рада боїться, що приняття такої клявзулі до кодексів скоро завалить роботою цілу Раду та зробить її несправною, а тим зведе на ніщо про постанови про охорону робітників.

НОВІ ГРОШІ НА ПУБЛИЧНІ РОБОТИ.

ВАШИНҐТОН. — Адміністрація Публичних Робіт постановила видати дальших 70 міліонів долярів на ріжні проєкти поправи портів та реґуляції рік.

З тої суми півчверта міліона долярів має піти на поправлення нюйорського порту.

Досі вже визначено на означені цілі 1 біліон 397 міліонів долярів із загальної суми 3 біліонів 300 міліонів долярів, ухваленої конґресом до розпорядимости Адміністрації Публичних Робіт. Це мало би дати на рік роботу для 40,000 робітників.

ФОРД ВСЕ ЩЕ ОТЯГАЄТЬСЯ.

ВАШИНҐТОН.—Не зважаючи на натиск зі сторони уряду автомобілевий фабрикант Генрі Форд все ще не підписав автомобілевого кодексу. Одначе кажуть, що він уже мав зі своїм сином про цю справу довшу телефонічну розмову, на яку мусів їхати яких 40 миль.

СТЕЙТ ЗДЕРЖУЄ ПРОДАЖУ ТЮТЮНУ.

РОЛІ (Норт Каролайна). — Ґубернатор цього стейту замкнув на домагання продуцентів тютюну всі склади тютюну в стейті, поки ціни на тютюн не піднимуться вгору до 20 центів на фунті.

Подібне невдоволення з низької ціни тютюну панує і в інших стейтах. 2,000 тютюнових фармерів відклика́лися за допомогою до президента Рузвельта.

БОРОТЬБА ЗА ПРАВО ПИКЕТУВАННЯ.

НЮ ЙОРК. — „Спешелті Бейкері Овнерс оф Америка" постаралися, що суддя Стронґ видав „інджонкшен", який забороняє страйкуючим робітникам пекарень пикетувати пекарні.

Пекарська юнія негайно стала приготовляти публичну демонстрацію проти судейської заборони. До акції прилучились інші орґанізації. Робітники кажуть, що вони вийшли на страйк проти пекарень, котрі вивісили Синього Орла, але не виконують постанов кодексу.

Місцевий комітет „Найри" постановив узяти жалобу пекарів під увагу на своєму найближчому засіданню. „Найра" думає запобігати страйкам, які можуть розбити всю діяльність „Найри".

СТРАЙК У ШОВКОВНЯХ.

ПАТЕРСОН (Ню Джерзі). — Ввесь рух у шовкових фабриках цеї околиці здержаний через страйк робітників. На страйк вийшли просто всі робітники яких 500 фабрик.

КРОВАВІ СТРАЙКОВІ ЗАВОРУШЕННЯ.

ФИЛАДЕЛФІЯ. — На тлі страйку робітників фабрики шовкових панчіх „Камбрія", що треває вже 8 тижнів, прийшло до поважних заворушень, у яких згинули дві особи.

Заворушення вибухли в четвер рано, коли під фабрику під'їхав трок страйколомів. З троку віддано до пикетуючих страйкарів кілька вистрілів. Розярені страйкарі перевернули трок. З троку впали тоді нові стріли, від яких упали смертельно ранені: 33-літний Клемент Норвуд та 18-літний Френк Милнор. Опісля страйколом Джордж Клементсон признався до стріляння, коли поліція здурила його, що його дівчина призналася до стріляння.

ПРИСЯЖНІ ДОРАДЖУЮТЬ ТІЛЕСНУ КАРУ.

НЮ ЙОРК. — Велика лава присяжних суддів у повіті Кінґз звернула увагу на факт, що більшість вломів і нападів доконують молоді злочинці, та видала публичну заяву, що, на їх думку, цю пошесть злочинства серед молодих людей найкраще можна припинити публичною тілесною карою.

ВИКОНАННЯ КАРИ СМЕРТИ.

ОСІНІНҐ (Ню Йорк). — У місцевій стейтовій тюрмі виконано в четвер кару смерти через електричне крісло на трох Муринах. Один з них убив цеглою другого Мурина, а два інші вбили білого підчас нападу.

ВІДОЗВА ГРЕКО-КАТ. ЕПИСКОПАТУ В СПРАВІ ПОЛОЖЕННЯ НА УКРАЇНІ В ЧУЖИННІЙ ПРЕСІ.

Поява відозви українського греко-католицького епископату в справі теперішніх відносин на Великій Україні та в справі голоду знайшла поважний відгомін у широкому культурному світі, зокрема зробила велике враження на західноевропейських католиків.

Цілий цей заклик наших греко-католицьких єрархів разом з підписами опублікувала віденська „Райхспост" з 28 липня ц. р. За нею зробила це саме „Вінер Нейесте Нахріхтен" і „Нейес Вінер Журналь".

З певних джерел довідуємося, що відозвою цією живо заінтересувався кардинал Інніцер у Відні. — („Діло").

ДО ЧОГО ВОНО ДОХОДИТЬ.

Радянські часописи розписуються широко про „ганебну подію" в селі Малий Курган на Україні. Серед безбожницької нагінки на це село, що перевернула горі дном усе його життя, вирішили 38 вірних батьківській вірі селян з тієї оселі наложити на себе спільно руки. Для цього зійшлися вони всі в одній хаті, в якій сходилися потайки на молитви, підпалили її з чотирох боків і, співаючи серед вогню псальми та заохочуючи себе словами „йдемо до Бога" — загинули всі, поки прийшли пожарники. Цей свідомий акт розпуки й траґедії заломаної комунізмом селянської глибоко-релігійної душі большевицька преса вважає черговим виявом буржуазних елементів..

ЛЮДИ ЧИ ШАКАЛІ?

Похоронна фірма Здон має свою „славу" у Львові. Заняті в неї караванярі стали героями, про яких говорено в цілім місті. Сензаційними оповіданнями занялася врешті поліція і ствердила речі, які свідчать про нечуване здеморалізування та здичіння деяких службовців тієї фірми. Два з них, Теодор Руй і Базилі Потурай, призналися, що ограбили тіло проф. Г. перед зложенням у домовину. Зняли з нього чорну маринарку та стягнули з руки золотий перстень, який продали опісля ювилерови за 27 зл. Кружила чутка, що Руй відрізав трупови палець з перстенем. Крім того стверджено, що Руй і Потурай, вкладаючи в домовину тіло одного шевця, вкрали з його одягу 35 зл. Дальше виявилося, що Руй та його товариш Фаліевич після похорону слуги Павлини Кушинської, яку поховали своїм коштом її кревняки, виставили свідоцтво, що нібито вони поховали її своїм коштом і на підставі того свідоцтва дістали від Каси Хорих 55 зл., як зворот коштів, які опісля разом пропили. Виступи тієї фірми проти українського похоронного підприємства „Харіс" ще у свіжій тямці українського громадянства.

НАГЛИЙ СУД У ПІНСЬКУ.

У Пінську станули перед наглим судом два селяни, а саме: Андрій Пашкевич і Григорій Бастинець під замітом вбивства Володимира Карася на тлі політичних порахунків. Одночасно А. Пашкевича судять за шпигунство на користь одної з сусідніх держав. Підсудним грозить кара смерти.

ПАЧКАРСЬКА АФЕРА У ВАРШАВІ.

Варшавська поліція відкрила нелеґальний магазин зброї в пивницях помешкання бельгійського інжинира Павла де Мене, що міститься в самім середмісті при Єрусалимських Алеях ч. 26. У пивницях знайдено кільканадцять скринь з крісами і револьверами, та більшу скількість пороху і стрілен. Зброю перевезено до піротехнічного інституту. В помешканні інжинира поліція забрала записки, кореспонденцію і рахунки. Інжинира арештовано. Дохоадження устійнили, що інжинир заборонив рішучо сторожеви показувати пивницю свого помешкання, кажучи, що пивниця замкнена, а ключі загубилися. Далі устійнено, що інжинир спроваджував зброю нелеґально до Польщі з закордону і тут її продавав. Тепер поліція шукає покупців тієї зброї.

ПОШИРЕННЯ СПЛЯЧКИ.

Учені в Сейнт Луїс студіюють пошесть сплячої недуги і приходять до переконання, що сплячка, яка появилася в інших околицях, відмінна від цеї, що вже в цій околиці взяла 47 жертв. У стейті Висконсин померло двоє людей, в Дітройті заното 5 випадків сплячки, з яких один скінчився смертю. У Мінесоті на 28 випадків „енсефалітіс", як називають цю сплячку, 20 випадків скінчилися смертю.

БУВШИЙ ГЕТЬМАН СКОРОПАДСЬКИЙ МРІЄ.

АТЕ повідомляє з Берліна, що бувший гетьман Скоропадський видав з нагоди свого 60-ліття черговий „маніфест". В маніфесті закликає Скоропадський своїх „вірних підданих" витревати, вияснюючи, що недалекий уже час відродження України та настановлення гетьманства. При цьому Скоропадський заявляє, що, вернувшись до Києва, він проголосить монархію і назначить наслідником українського престола свого сина Данила. В маніфесті згадується теж про обєднання під одною владою обох Украін — Східньої і Західньої, тобто земель, що знаходяться під СРСР і Польщею.

КАСАЦІЙНИЙ ПРОЦЕС ҐОРҐОНОВОЇ.

Другий касаційний процес Ріти Ґорґонової, відомої душогубки з Брухович під Львовом, перед найвищим судом у Варшаві відбудеться 15 вересня ц. р. і потреває тільки один день. Наслідком першого касаційного відклику від львівського смертного присуду відбулася, як відомо, друга розправа перед краківським судом, що засудив Ґорґонову на 8 літ вязниці.

ОБВИНУВАЧЕНИЙ ЗА ВБИТТЯ ЖІНКИ.

В Ґілберт Плейнс, Ман., відбулося прелімінарне переслухання в справі фармера Михайла Логовського, обвинуваченого за вбиття своєї жінки. Найголовнішим свідком проти нього була його 8-літня дочка Марія, яка серед плачу оповіла, як знайшла свою маму з перерізаним горлом. Переслухання перепроваджував поліційний суддя Літл з Дофіну.

Свідки підчас переслухання оповідали про сварки між Логовським і жінкою. Виходило, немовби у їх відносинах була ціла мішанина. Логовська обвинувачувала свого чоловіка, що він удержував любовні взаємини з наймичкою Сольською, а Логовський обвинувачував жінку, що вона любиться з наймитом Стефаном Ґеделевичем. Марія Логовська оповіла, що пополудни 10. липня вислано її до сусіда за кормом для курей, одначе в сусіда не було нікого дома, отже вона там побавилася трохи зі своїм молодшим братом. Вертаючись до дому, почула, що її мати закричала, „як ніколи передтим". Діти побігли до дому і побачили, як батько ішов з хати до стодоли. В хаті лежала в калюжі крови мати з перерізаним горлом. Дівчина зараз побігла до сусіда й оповіла, що сталось, а той зателефонував до Дофіну до поліції. Поліція приїхала на фарму на час, щоби перетяти шнур, на якім Логовський повісився в стодолі. Він виджив і признався, що вбив жінку.

БОЛЬШЕВИЦЬКІ ПРОВОКАЦІЙНІ ВІСТКИ.

З приводу самогубства бувшого комісаря Радянської України, Скрипника, появляються в заграничній пресі ревеляції, що мають на меті відвернути вістря публичної опінії від радянської влади. Самогубство Скрипника було нібито наслідком ревізії, переведеної органами ДПУ у нього. Ревізія нібито виказала, що Скрипник стояв у звязках з шефом гітлерівського відділу закордонної політики, Розенберґом, і співділав в акції, яка має на меті відорвати Україну від Радянщини та створити окрему українську державу під протекторатом Німеччини. Щоб ухилитися від процесу і неминучого смертного присуду, Скрипник скінчив самогубством.

Провокаційна тенденція тієї ревеляції аж надто очевидна і нема сумніву, що видумало її та кольпортує за кордоном само большевицьке ДПУ.

СТРАШНА ЕКСПЛЬОЗІЯ В ГОТЕЛІ.

В Брні моравському велике враження викликала сильна експльозія в европейському готелі, що знаходиться в центрі міста. Сила вибуху була така велика, що не тільки розсадила одну готелеву кімнату, але й знищила всі шиби та виставові вікна довкола. Поліція ствердила, що вибух був ділом одного безробітного урядника, який наслідком нещасливої любови та меляхолії відобрав собі життя при допомозі вибухового матеріялу, мабуть екразиту. Крім нього згинула ще якась жінка з дитиною.

„КОНТРРЕВОЛЮЦІЯ" В ЧЕРВОНІЙ АРМІЇ НА УКРАЇНІ

БОЛЬШЕВИКИ ПЕРЕВЕЛИ АРЕШТИ СЕРЕД СТАРШИН ЧЕРВОНОЇ АРМІЇ.

Деякі відділи армії переведено з України до Московщини.

БЕРЛІН (Німеччина). — Тут появилися відомости з Радянщини, що тепер большевики занепокоєні „контрреволюційною" пропагандою в частинах червоної армії, яка розташована на Україні. До відома військово-революційного совіта в Москві дійшли вістки, що в багатьох частинах червоної армії на Україні в касарнях знаходять протикомуністичну літературу, яка головно нападає на Сталіна й закликає до повалення радянської влади.

По наказу військово-революційного совіта на допомогу українським чекістам післано з Москви вправних у військових справах чекістів. Тепер у київському військовому окрузі почалися масові переміщення молодшого командного складу з одних частин в інші, переводять труси в касарнях та в помешканнях командного складу й т. д. Часто трапляються арешти серед старшого й молодшого командного складу. Арештованих відставляють до Москви для слідства й суду. Деякі військові частини відправлено в петербурський та московський воєнний округ, а на їх місце прислано з Московщини надійні частини.

Найбільше „чистять" військові частини в Києві, Харкові, Полтаві, Кременчуці, Одесі й т. п. Скрізь на Україні збільшено тепер відділи особливих військ Чека, які підсилено чекістськими військами з центра Росії. В цілому київському воєнному окрузі вже довший час іде перевірка кревних і знайомих командного складу армії. Багато з них арештовано й відставлено до концентраційних таборів поза межами України.

ВИВОЗЯТЬ ХЛІБ З УКРАЇНИ.

ПРАГА (Чехословаччина). — Втікачі з України, а також листи звідти стверджують, що Москва тепер дуже пильно вивозить збіже з України. Косовицю збіжа переводять під доглядом спеціяльних чекістських відділів, відділів червоної армії, „кавалерійських бриґад", зложених із надійних комуністів, і т. д.

Населення приневолене вперше чергу віддавати державі те, що Москва призначила вивезти з України, потім віддати на запас зерно на насіння для осіннього та весняного майбутнього посіву, потім роблять ще запаси на ріжні цілі й лише „решту", якої часто нема, віддається селянам.

КАЖЕ, ЩО ЛІДЕРИ ҐІТЛЕРІВЦІВ СПАЛИЛИ РАЙХСТАҐ.

ЛОНДОН (Англія). — Тут опубліковано книжку „Брунатна книжка про терор Гітлера". В цій книжці автор подає матеріяли, якими старається доказати, що райхстаґ підпалили самі гітлерівські лідери на чолі з гітлерівським міністром пропаґанди, Ґебельсом, та пруським премієром, капітаном Ґерінґом.

Автор говорить, що підпалячі все до підпалу приготовили в помешканню Ґерінґа, який тоді був президентом райхстаґу. З його помешкання до будинку райхстаґу є спеціяльний тунель, яким підпалячі пройшли до райхстаґу з пальними матеріялами. При помочі цього підпалу гітлерівці прийшли до влади, бо населення було дуже поіритоване проти „радикалів".

ЧЕРВОНІ НАСТУПАЮТЬ НА АМОЙ.

ТОКІО (Японія). — Китайські большевики вже приблизилися до міста Амой та до інших приморських китайських міст, де знаходяться багато чужинців. Воєнні суди ріжних европейських держав, які знаходяться на Далекому Сході, вже мають накази від своїх урядів боронити від китайських комуністів разом з іншими европейськими судами горожан европейських держав.

Тому всі суди вже готові при першій потребі прийти в китайські порти. Останніми часами отримано від европейських консулів повідомлення, що наступ червоних спинила китайська реґулярна армія. Тому треба трохи вичекати, бо можливо, що большевицькі банди не дійдуть до портів.

ВОДА ЗАЛИЛА ДВІ ТИСЯЧІ МІСТ І СІЛ.

ШАНҐГАЙ (Китай). — Урядові вісти подають, що повінь залила, знищила й дуже ушкодила дві тисячі китайських міст і сіл. Притім 1,200,000 народу терплять велику нужду, бо їх оселі й майно знищені.

Підраховано, що на направу зруйнованих водою гребель потрібно більше як десять міліонів долярів.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
Edited by Editorial Committee.
Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.
Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА:	
Three cents a copy		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Сіті і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За оголошення редакція не відповідає.
За кожду зміну адреси платиться 10 центів.
Тел. „Свободи": Mongomery 5-0498. Тел. У. Н. Союза: Montgomery 5-1838.
Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

НАУКА ЛІНЮХУВАННЯ

Як з усуненням прогибіції виринуть на верх нові питання, як, наприклад, питання виробу, перевозу й торговлі алкогольними напитками, так і з заведенням ріжних кодексів виринають нові питання. Між ними є одно питання майже дивовижне. Звязане воно з обмеженням часу праці, постійною клявзулею майже кождого кодексу. Порушив його Гвейлен, голова міського нюйорського відділу „Найри", встановляючи спеціяльний комітет з визначних людей для розсліду питання: Що мають люди зробити з вільним від праці часом?

Питання справді парадоксальне, бо здається, що коли є які річи, котрих не треба вчитися, то такою річю є певно лінюхування, себто проводження свобідного від занять часу. Тимчасом це питання наскрізь серіозне, питання на часі, питання на місці. Воно на часі, бо тепер скорочують час праці. Воно на місці, бо мабуть нема в цілому світі такого краю, де люди знали би так мало про те, що робити з вільним часом, як в Америці, де людина спішиться навіть тоді, як не знає, що робити з заощадженим часом. Питання це серіозне, бо для рук без праці звичайно чорт знаходить роботу: людина без праці знайде собі щось неморального або шкідливого до роботи, як не займеться чимось пожиточним або гарним.

Очевидно, ми можемо догадатися, яку ціль хоче осягнути комітет, котрий думає вчити робітників лінюхувати. Він хоче звернути увагу робітників на самоосвіту та на здоровий відпочинок. Передовсім Американець мусить навчитися звільняти темпо своєї діяльности. Вже досить маємо поспіху. Він жеж загатив нам край такою масою добра, що до нього дібратися не можна. Ми так жадні були праці, що нарешті доконали того, що нашим батькам виглядало неможливим: таки виробили всю роботу, не тільки за себе, але й за інших. Тепер нас силою треба заставляти зменшити роботу.

Треба нам зменшити роботу, а навчитись думати, застановлятися над собою, над світом. Навіть само сидження без роботи може бути корисне для людини, яка привикла все бути в руху, як це є прикметою людей, що стоять близько до землі. Позатим є ще ріжні корисні студії й науки. Є тисячі річей, які варта знати кождому чоловікови. Одні з них потрібні для конкуренції з іншими людьми, другі помагають людям робити життя кращим і повнішим.

РЕЛІГІЙНО-ПОЛІТИЧНА БОРОТЬБА В ПОЛЬЩІ

(За статтею Ремонда Картіера в "La Revue de France", грудень 1932).

„Відвідайте Єзуїтів в Альбертині!" радили мені у Варшаві. „Знайдете там нагоду пізнати перші підстави для найвідважнішого підприємства католицької церкви, а рівночасно розвиваючийся конфлікт, котрий може довести Ватикан до гострого противенства з тою сильною католицькою державою, якою є Польща".

Вигляд альбертинських Єзуїтів спершу робить застрашаюче враження. На приказ свого начальника приняли вони зовнішний вигляд російських православних попів. Вони носять довгі й широкі бороди, а їх довге волосся спадає їм аж на плечі. До монастиря належить мала церковця. Як священики так і церква роблять зовсім східне враження. Ікони й квадратовий вівтар, при котрім священики правлять богослуження, мають грецькі хрести. Патри Єзуїти правлять богослуження не латинською, але старо-славянською мовою. Вони подають причастя ложочкою, а вірні приймають його стоячи, з руками, зложеними навхрест на грудях, за православним обрядом. Хрестяться зправа наліво й поздоровляються поцілунком. До найменших подробиць обряд відправи в Альбертині наслідує православну церкву. Священики носять довгі ряси. „Двері, що відділюють вівтар від церковної нави, замикають підчас врочистих частин богослуження.

А всетаки, не зважаючи на всі ті зовнішні признаки, це римо-католицька церква. Пять разів підчас богослуження, а чотири рази підчас вечірні обертається відправляючий священик до вірних і кличе голосно зрозумілою мовою: „А тепер помолімся за найсвятішого патріярха світа, Пюса, папу римського, та за єпископа". Цих кілька слів вистарчає, щоби церкву в Альбертині признати складною частиною католицького християнства.

Ця церква є наймолодшою і найнижчою віткою на пні католицизму. Бородаті Єзуїти з повіваючим волоссям це місіонарі й передня сторожа цього нового католицького обряду, котрий започатковано щойно сім літ тому: це візантійсько, або східно-славянський обряд, який називають теж східним обрядом.

Всі в світі знають вірменську церкву. І під Польщею, а саме в східній Галичині, вже від кількох століть існує греко-католицька церква, котра бере свої літургічні форми напів зі сходу, а напів із заходу, але признає без застереження папу головою. Досі вона становила заборолом католицизму, висунене проти славянського світа. Від розділу східньої й західньої церкви в XI. століттю Ватикан ні на хвилю не стратив надії навернути російську церкву й привернути єдність християнства. Ніщо не потрапило його від цеї цілі відвернути, і нині він іде до цеї цілі таксамо рішучо, як перед сімсот роками.

Альбертинські Єзуїти стоять на першій фронтовій лінії в новім поході на схід. Без сумніву, Ватикан наміряє злучити російсько-православні церкви, ба навіть увесь славянський світ, хоча хвилево політичне положення ставить вузькі межі його кругови ділання.

До нині всі зусилля Риму поставити ногу твердо на Росії постійно розбивалися. Католицьких священиків, які дістали дозвіл від совітського уряду на побут у Росії, відправлено мерщій за границю, як тільки совєти переконалися, що вони перемінялися з „відвідувачів" на місіонарів.

Але, коли навіть в ожиданню дня, коли границі нової Росії отворяться широко для висланників Риму, простір, який візантійсько-східній обряд управляє, ще й обмежений, то всетаки він становить дуже добре поле для вправ. Тут піоніри можуть набувати потрібної вправи, випробовувати свої методи, рекрутувати своїх священиків та, давши їм відповідну освіту, уже нині заставляти їх робити роботу для звеличання Риму. На своє нещастя вони цею роботою викликали між Ватиканом і Польщею конфлікт, який постійно загострюється та псує гарні відносини між Святою Столицею і всекатолицькою державою.

На „східних кресах" Польщі, себто якраз там, де поселилася візантійсько-славянська місія, живе коло міліона православних, які становлять рівночасно релігійну й національну меншину. Це Білорусини або Білороси, що замешкують збиту масою воєвідства Вильно, Новгородок і Полісся. Місія в Альбертині поклала собі за перше завдання навернути цих Білоросів до нового обряду.

Завдання на перший погляд ока не виглядає трудним. Одначе виконання задачі натрапляє на непоборні трудноці. Навіть найстрогіші католики, найбільше віддані Римови, приглядалися повстанню нового обряду не без тайного страху і слідили за його розвоєм з неспокоєм та непоборним недовірям. Це чуттєвий спротив, і цей спротив виступає передовсім остро в тих околицях, що колись були під російським пануванням.

Цьому не можна дивуватися. За московського панування католицька церква була тим кітом, що споював польський нарід; вона була символом, ба навіть орудиям національного спротиву. Як довкола святости своєї втраченої вітчини, так і довкола своєї церкви збиралися разом шляхта й селянство. З другого боку, Москалі вживали до своєї русифікаційної роботи православної церкви. Піп був політичним агентом, який мав навернути діти рівночасно на службу цареви й на службу Богови. Все, що пригадує православну віру, пригадує рівночасно стару зненавиджену чужу владу. Коли пригадаємо собі, що Поляки не вагалися знести з лиця землі чудову російську катедру, котру Москалі виставили були на найбільшій площі у Варшаві, то зрозуміємо цілу пристрасть і силу цього чувства, які роблять вид православного культу просто нестерпним.

Поляк і католик, Москаль і православний, — отсе майже ідентичні поняття на „східних кресах" Польщі. Там є конкретні форми, в яких стираються між собою раси й релігії.

До того приходить ще тяжке питання. Священики візантійсько-славянського обряду говорять до парохіяльних дітей і вірних по російськи. Білорусини мають свою питому мову, але її вживають вони тільки в більше фамілійних зносинах, на загороді та в коршмі. По білоруськи говорять тільки з товаришами праці та з худобиною, по московськи з Богом і священиком. Навіть між собою Єзуїти в Альбертині говорять по московськи, бо вони хочуть опанувати цю мову добре на випадок, як колись вони посунуться далі на схід. Проти нового обряду підносять найчастіше закид, що його служителі московщать населення, з яким вони стикаються. На цьому пункті годяться урядники (Польщі) й публична (польська) опінія. Партії й польські урядовці думають, що візантійсько-славянська пропаганда загрожує публичній безпеці й порядкови на сході. Досвід Польщі з Українцями, прихильниками старого унійтського обряду, не дає Полякам позбутися цих побоювань.

Конфлікт нині в повнім ході. Ще в 1929. році хотів Ватикан створити дієцезію для візантійсько-східнього обряду. Польський уряд спротивився цьому, покликуючися на конкордат, який нічого не говорив про такий обряд, а який говорить про те, що епископів у Польщі має настановлятися за згодою з польським урядом. Пій XI., котрий колись був нунцієм у Варшаві, роздумався і настановив 2. липня 1930. р. Миколу Чарнецького апостольським візитатором візантійсько-славянського обряду. Це була перша побіда Ватикану, а рівночасно перший недвозначний доказ його рішучости. В тому самому році Рим іменував „російську комісію", котрої діяльність очевидно, ведеться в Польщі в тіснім звязку з Єзуїтами в Альбертині.

Від того часу загострилася полеміка за цю справу. Останніми часами появилось у Варшаві маленький томик під наголовком: „Дорога Риму на схід". Книжку негайно заборонив кардинал Каковський, архиепископ Варшави і примас Польщі. Ця заборона замітна головно з огляду на особу автора, графа Генрика Ігнаца Любенського, котрий належить до католицької аристократії та є генеральним секретарем польської урядової партії. Досі головними противниками обряду були націоналісти, себто опозиція зправа. Відтепер і урядова партія починає займати явно вороже становище. Пять днів по осудженню книжки кардиналом, 7. жовтня 1932., сенатор Стецький, член урядової партії, передав газетам заяву, яка значить стільки, що „не позваляєм". Той документ і книжка графа Любенського це заяви партії, що має владу в Польщі. Вони підкреслюють помилковість церкви в світських справах. Оба автори є католиками, а проте їх заяви показують сильне подратування й нездержаний гнів. Виглядає, що Варшава рішилася заняти відпорне становище.

Серед тих умовин можна сподіватися скорого загострення цього конфлікту. Ватикан це передбачає й запевняє собі ініціятиву. Пій XI. дав епископови Підляша виразну просьбу поширити свої слова, що він не уважає добрим католиком того, хто противиться уніонізації. Церква не може знести, щоби її вірні ставали суддями тих метод, яких уживає церква, щоби довести назад до злуки російської церкви з Римом. Церква поширює послух і віру. Якщо цей конфлікт між світською й церковною владою загостриться, то він може довести до поважних потрясень.

НА БІЖУЧІ ТЕМИ.

НЕСПОРТОВА СПОРТСМЕНКА.

Немовби на те, щоби дещо пожували ті, які думають, що спортсмен, чи спортовець, чи просто спорт, це чоловік, який гарно одягається, американський фейлетоніст Гейвуд Брун пише про виступлення зі спорту тенісової чемпіонки Гелени Милз: „Якби так прийшлося поставити їй памятник, то на ньому треба би написати: „Вона була добрим грачем, але кепським спортсменом".

Вона не вміла приймати програної: не ґратулювала своїй противничці, як противничка побідила.

ФІЛЬМОВА КУЛЬТУРА.

Кому ще здається, що наші діти такі, як їх батьки-імігранти, міг би прочитати собі книжку Генрі Формена, котра говорить про дітей Американців як про продукт фільми (Our Movie-Made Children).

Коло 77 міліонів осіб у Злучених Державах відвідують фільмові театри що найменше раз на тиждень. Фільми мають великий вплив на цих людей. Тим більше глибокий вплив мають вони на податливий ум дитини. Фільма стала конкурентом дому й школи у вихованню дитини.

Батьки-Американці, які хочуть виховувати свої діти, мусять брати під увагу цей вплив на виховання, якого виховання батьків не знало.

ТІЛЕСНА КАРА.

Англійський „коронований поет" Джан Мейсфілд написав книжку про історію шкільного корабля англійської торговельної фльоти.

Говорить він у тій книжці між іншим про способи удержання дисципліни й способи навчання на кораблі. Тілесну кару вважали одним з найважніших засобів навчання. Одного офіцира назвали „Страйк", бо він правильно бив моряцького школяря, заки йому показав зроблену похибку.

Автор має враження, що тілесні побої подібні до сніжної кулі: вони ростуть. Або як кролики: дуже скоро множаться. За одним побоєм іде скоро другий. Значить, тілесна кара не помагає: ученик далі робить похибки, і робить їх щораз більше.

ОДИН, А ДОБРИЙ.

Мої завваги про відношення читачів до похибок у ґазеті обрушили знов анонімного читача з Болтимор, і він каже одним дихом, що не писав, що „Свобода" має забогато редакторів, а другим дихом, що вона має забогато, бо він знає ґазету, українську щоденну ґазету на 8 сторін, яку всю пише один редактор.

Коли справді була така ґазета, то цікаво, що з нею сталося.

Бо бачите, був раз Циган, котрий говорив, що годування коня це властиво забобон, чи там потурання глупій кінській привичці. Мовляв, кінь їсти не потребує: це він тільки набрався злого звичаю через те, що йому давали їсти. І став той Циган відучувати коня від їжі. А потім роками Циган хвалився між людьми: „І я маю слушність: уже чотири дні не їла моя коняка. Зовсім відвикла. І якби не була припадково здохла, то була би ще й досі без їжі".

Чи знає анонімний дописувач, хто в його листі Циган, а хто кінь? Чи може він скаже, що цей „приклад" до його ґазети зовсім не підходить, бо той одинокий редактор давав ґазеті дуже багато сіна?

СТАРИЙ МЛИН

Оповідання.

(1)

Через Синячку, самою серединою села, йшла цісарська дорога. Так в Галичині звали за Австрії державні биті дороги, найліпші в краю. Край села, де дорога вже покидала Синячку, ідучи на сусідній Притичин, стояла яких двіста кроків ліворуч дороги, обернена до неї фронтом, хата стельмаха Рулика. Кількадесять кроків далі в сторону Притичина, фронтом до вільного простору перед хатою Рулика і лівим боком до дороги, стояла коршма. Просто коршми і по правім боці хати Рулика тягнувся ряд високих і розлогих старих лип. Таким способом простір перед хатою Рулика був чотирокутним громадським майданом, котрого боками були: гостинець, коршма, хата Рулика і ряд лип.

Маєток Рулика невеликий був. Хата мала пекарню, одну світлицю і малу кімнатку нагорі під стріху. Коло хати по стороні села стояла шопа з робітнею стельмаха, за шопою стайня. За хатою припирав до неї ярииний город і сад. Разом було того не більше, як один морг. З такого маєтку Рулик з родиною був би не вжив. Та він мав у своїх руках інший хліб, хліб доброго стельмаха. Хоч в його хаті не переливалося, то всеж таки согрішив би, як би на свою долю нарікав. Зарібки не лиш давали йому прожиток. Він ще свою донечку Настю вислав на науку до міста, бо в Синячці школи ще не було. По двох роках науки дівчатко вернулось до батьків. Аж коли Настя підросла, батько вислав її ще раз до міста, щоби привчилася добре варити і шити. Сим разом в місті не могла бути довше як рік, бо мати померла і Настя мусіла її заступити в хатнім господарстві.

Такого звичаю, щоби дівчата давати до школи, ще й посилати аж до міста, в галицькім селі тоді ще не було. Коли ж по селу розійшлась була вість, що Рулик свою доню дав до школи, вислав до міста, то ціле село не лиш подумало, що у стельмаха не всі дома. Всі також погадали, що Рулик мабуть має грубий-грубий покладний гріш. Не диво, що до його Насті стали залицятися сини богачів. Найбільше ступав дівчині по пятах син першого сусіда, Кіндрат Гречан. Хата Гречана була також при гостинці, зараз за рядами лип. Сі липи відмежовували обійстя Гречана від майдану, при якім стояла хата стельмаха.

Настя на богацьких синів не полювала і їх залицянки відбивались від неї як горох від стіни. Були дві причини, які казали їй залицяйників держати здалека від себе. Настя знала, що вони важать на гроші в скрини її батька. Знала, що як покажеться, що грошей в тій скрини нема, то всі, будьтоби по вуха залюблені, змикитять. Другою причиною здержливости Насті був молодий учитель, який прийшов до школи, заснованої в Синячці саме тоді, коли вмерла її мама і Настя верталася з міста до батька. Учитель, покликаний до новозаснованої школи їхав до Синячки разом з Настею, на одній фірі. Познакомилися, сидячи на одним сидженню побіч себе. Часу до балачки мали досить, бо з міста до Синячки їхалося цілі три години.

Антін Загірняк став народним учителем тоді, коли то початкове шкільництво Галичини ще не цілком перейшло на фонд краєвий. Такий сільський учитель за свою працю діставав тоді забогато, щоби вмерти і замало, щоби його родина могла жити не лиш здорово, а й так, як то світ жадав від „інтеліґентів".

Грішми, сільський учитель діставав дуже мало. Як його вже обсіли діти, то тих грошей було замало, щоби родину зодягнути. Плата грішми була тільки малою придачею до плати натураліями. Від громади учитель діставав мешкання і топливо. Як не було мешкання в шкільній будинку, то учителя всадили в якусь селянську хату; очевидно, вибрали якусь найгіршу в селі. Не ліпші бували мешкання учителів під одним дахом зі школою. Від тих шкільних будинків двірські стайні бували кращі і здоровіші. Кождий селянин, що посилав до школи дитину, давав учителеви якусь мірку гречаної каші. мірку муки пшеничної, мірку житньої, мірку пшона... взагалі потрохи всякої всячини, яку йому давало його господарство і яка учителеви потрібна була на прожиток. Кромі того учитель діставав до свого власного ужитку шмат громадського города і мав право пасти свої корови на громадськім пасовиску. Як сільський учитель мав гроші на купно коров, безрог і дробу; як жінка учителя була доброю господинею, то й при мізерній грошевій платі родина могла жити, не бідуючи.

Загірняк жінки не мав і не мав на кого здати господарство. Початкуючий учитель потерпав, що як стане сам господарити, хочби лише з морґом городу і з одною коровою, то напастливий інспектор шкільний закине йому занедбування школи. Він і кухарки не міг тримати, бо для неї в своїм мешканню не мав місця. Школа і мешкання для учителя були в селянській хаті. По одним боці сіней в середині хати світлиця, по другім пекарня. В світлиці була школа, пекарня була мешканням учителя. Як би був жонатий, то в тій, досить просторій пекарни міг би мешкати з жінкою. З кухаркою годі було. Хоч би хотів, то на таку соблазнь, був би ніхто не згодився. Ні громада, ні влада.

Молодий учитель цілком не згризся тим, що не було кому варити і він мусів до когось проситися на столівника. Велику мав надію, що його приймуть батьки дівчини, з якою приїхав до села. Не довго надумуючись пішов до Руликів і по короткім торзі зробив з ними таку угоду, що вони будуть його харчувати, за що возьмуть в уживання шкільний город і плату селян в натураліях. Рулик і Руликова зразу і не вгадували, що учитель приходив не так до їх миски, як до їх доньки. І не вони перші доміркувалися, куди вітер віє. Аж коли хтось їх перестеріг, що Кіндрат Гречан відгрожується поломити ребра учителеви, старі стали радити, як Настю охоронити від нового баламута. Вони не сумнівалися, що учитель їх доньку лиш баламутить. Перший докір, який Руликова зробила Загірнякови показав, що він і Настя вже були по слові. Батькам не сказали сего тільки тому, бо Загірняк ще мав перед собою якийсь оконечний іспит. Щоби людям в селі затулити роти, ще тоїж днини справили голосні заручини. На вість про сі заручини і Кіндрат заручився зараз на другий день тай до місяця оженився. Тоїж днини, коли піп вінчав Загірняка з Настею, були хрестини другого сина Кіндрата Гречана.

(Дальше буде).

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

ЗА НАШЕ ЖИТО НАС БИТО.

Кажуть, що до Америки приїхав подвижник, герой жидівського народу, вбивник отамана Семена Петлюри. Кажуть, що Жиди ним дуже величаються й сам подвижник, Шварцбард, задоволений зі свого вчинку. Здавалосяб, що 2,000-літня скитальщина жидівського народу зробила той нарід здорово думаючим, який усякі справи вміє судити своїм власним розумом. Ні, ще Жидам бракує досить, щоб можна їх зачислити до розсудних людей.

Не можна їх винувати тому, що вони розсіяні по земській кулі. Але Жиди повинні розуміти, що чия хата дала їм притулок, гостинність, то й вони повинні до господарів ставитися толерантно. Та не так Жиди поводяться серед нашого народу, На українських землях вони помагають гнобителям, окупантам України. На Україні жиють 3,000,000 Жидів —і я не можу зрозуміти, чому Жиди дивляться на нашу справу не своїми власними очима, а через московські чи ляцькі окуляри. Замісць судити нас справедливо, судять фальшиво й підхлібляють нашим гнобителям, прикладаючи й свою руку до нашого тяжкого терпіння.

Коли наш нарід бореться з Москалями й Ляхами за свою волю, то чому Жиди не скажуть хочби того, що вони лишаються невтральними й не беруть участи по ніякій стороні: ані не шкодять нам, ані не помагають нашим ворогам.Наш нарід не боїться суду, але хоче над собою суду справедливого, а не фальшивого. Жиди чують, що їм гірко жити, коли їх переслідують в ріжних державах, де вони є комірниками. А що має робити наш нарід, коли він гноблений і переслідуваний у своїй хаті, на своїй прадідній землі? Яке сумне свідоцтво видає собі жидівство, коли воно не може навіть співчувати іншому гнобленому й переслідуваному. Жиди кричать про погроми й тою брудною плямою обкидають цілий український нарід, хоч самі вони знають, що погроми робили здеґенеровані типи, які знайдуться в кождого народу. Та Жиди не хочуть признати, що головною і найвищою школою тих погромів була Росія з її петербурським царським центром. Чому Жиди не шукають коріння того лиха там, де дійсно воно зародилося? Москаль замордував Жида, а Українець має за це відповідати. Петербург нагрішив, а Київ має покутувати. Гарна льоґіка, нема що й казати! Та хто знає, чи не через ті погроми, котрі хотів покійний Петлюра зліквідувати за всяку ціну, щоб ратувати Жидів від чорної кліки московської, котрої було повно на Україні, ми програли боротьбу й стратили свою державу, бо боротьба з погромами забирала багато часу, енерґії і засобів, як матеріяльних так і воєнних, яких треба було на боротьбу з Москвою та Ляхами.

Тепер Жиди судять наш нарід за погроми в часі анархії й революції й неспокою, а чому не судять вони Пілсудського за погроми в часі спокою, які відбувалися в Польщі не раз, а десятки разів. Таксамо було й в інших краях. Україна не була самостійною й погромницької ідеї не виховала в себе й не може відповідати за те, проти чого сама боролась. Та воно буде так завжди, поки ми не збудуємо своєї держави й сили: тоді й нас будуть поважати та признавати нам „рацію" навіть там, де її не буде, бо така рабська натура, яка бе того, хто лежить на землі безсилим.

М. Костів,
Озон Парк, Н. Й.

ШКОЛА МОДЕРНОГО УКРАЇНСЬКОГО ТАНЦЮ.

Виступ Українців на Світовій Виставі в Шікаґо розбудив багато думок і дав почин до багатьох нових підприємств. Дійсно мав рацію Голова Української Корпорації, д-р Сімінович, коли сказав на Українськім Дні в Колізеум, що нам треба би було кождого року того роду пописів, бо лише тоді наше громадське життя почало би робити правдиві кроки вперед.

Довідуємося, що п. Дмитро Чутро засновує в Шікаґо Школу Модерного Українського Танцю. Пан Чутро, як відомо, є учеником відомого балетмайстра Мордкіна. Підчас вистави в Шікаґо він виступив у Театрі Аділоріюм, разом з Шікаґовською Симфонічною Орхестрою під проводом Ф. Стока, а також на Жидіськім Дні на Солджерс Філд.

Ukrainian Chicago Worlds Fair Exhibit,

9300 Cottage Grove Avenue,

Chicago, Ill.

—o—

ВИСТУП „МІСС УКРАЇНИ" НА МІЖНАРОДНІМ ТЕРЕНІ.

Дня 25 серпня японський павільон на Світовій Виставі в Шікаґо влаштував „Міжнароднє Свято Доброї Волі'', на яке запросив яко представниці ріжних народів, їх кралі краси.

Україна була заступлена панною Марією Любас, котра, як відомо, недавно зістала вибрана яко „Місс Україна".

І Японці-господарі і присутні гості дуже любо і щиро витали нашу прегарну і премилу репрезентантру, яка в кількох ґраціозних словах принесла народам світа привіт від нашої України.

Американські ґазети в Шікаґо містять фотоґрафію панни Любас в українськім народнім строю, який вона на собі мала підчас свята в японськім павільоні.

—o—

АРХИПЕНКО МАЛЮЄ МІСС УКРАЇНУ І МІСС ЯПОНІЮ.

Від кількох днів Олександер Архипенко працює над портретом панни Марії Любас, нашої української кралі. Панна Любас була першою зпоміж усіх вибраних у Шікаґо красунь, щоби здобутися на те, щоби бути мальованою таким великим світової слави артистом, як Архипенко. Щось то таки значить зістати кралею України!

Лаври нашої Марусі звертають на себе увагу і чужих. Так от японська кузинка Її Величности, краля Японії, зачуваємо, також вже поробила заходи, щоби бути мальованою Архипенком.

Ukrainian Chicago Worlds Fair Exhibit,

9300 Cottage Grove Avenue, Chicago, Ill.

— Чи ти знаєш, що Капарчук є в довгах по вуха!

— То ще нічого такого страшного! Вінжеж такий малий ростом!

DAY IS DONE.

When day is hushed and hidden,
And golden woods are still,
The twilight's glimering beauty,
Is responding to His will.

Day's fading light is lyric,
That from the first star gleams,
Far through the golden woodland,
The glittering choric streams.

There are shadows in the pinewood,
As the last light beam is gone,
The mooh appears in radiant glory,
Then God's to-day is done.

Rosalie N. Hatala.

Г. Айсґрубер.

СКРИПКА

Володимир Прокопів стояв у своїй крамниці та позіхав. Анна, його жінка, стояла біля нього, хрупала цукорки та дивилася на Володимира. Обоє думали над одним і тим самим. Думали, як то було би гарно, колиб мали ще кілька тисяч рублів більше. Думали над тим, що крамничка невеличка, що при бічній вулиці, що не приносить більше як чотириста рублів місячно. А з тих чотириста рублів більше ніж половину проковтне держава. Коби так мати крамницю при головній вулиці, де купували би знатні чужинці та специ, То-то заробляли би гроші! Гроші роблять гроші, думали собі обоє.

Поправді і не мали причини думати лише про гроші. Мали доволі, щоби жити добре та могли бути раді, що їм так жилося. Та рубель не знає жартів. Рубель потребує приятелів, рубель плаче, коли не має товариства. Рубля не вільно лишати ніколи на самотині, говорив було Володимирів батько, бо розтопиться як масло на сонці, замучиться на смерть. Товстіє та кріпшає, коли ховаєш до нього інші рублі до панчохи.

В цьому місці перервалися думки Володимира та його жінки. Невеличкий хлопець ввійшов до крамниці та казав собі дати масла. Два фунти свіжого масла. Купчиха відсунула бляшанки з цукорками та пішла відважити масло. Її чоловік підійшов до бюрка. Висунув шуфлядку та рахував денний торг. І знову роздумував над рублевими правилами свого небіжчика батька.

— Так ось масло... а де маєш гроші? — почувся голос купчихи. — Без грошей не дістанеш масла!

Гроші я забув.

— Так! То міг би сказати кожний! — кричала купчиха схвильовано. — Забути гроші!... Без грошей не дістанеш масла тай взагалі нічого! Даром є лиш смерть, а за масло треба заплатити! Ти, хлопче, хотів мене попросту обманути!... Така голота завдає праці, а не має грошей.

— Я забув гроші, принесу їх потім!

— Потім принесеш? — засміялася глумливо купчиха. — Ми це давно знаємо... Хтож ти такий? Циган, певно, а гроші принесеш потім!

Тут у справу вмішався купець, який спокійно слухав, як жінка боронить рублів. Побачив теж щось, чого не запримітила жінка. А саме, що хлопець держав під пахою скрипку. Підійшов до нього, взяв скрипку в руку, переїхав товстим пальцем по струнах, так що відізвалися наче діточа забавка. Спитався, чия то скрипка.

— То моя скрипка — відповів хлопець. — Лишу її тут, заки принесу гроші

— Скрипка варта бодай чотири фунти масла, — думав купець і знову переїхав по струнах, глянув на жінку та поклав скрипку на бюрко. Купчиха дала хлопцеви масло, і хлопець вибіг із крамниці.

Тепер лежала скрипка на бюрку. Купець і його жінка думали, що колиб хлопець і не вернувся, то всеж таки могтимуть вложити в панчоху кілька рублів більше, ніж варта було продане масло.

Минули дві години, а купець і його жінка про скрипку вже зовсім забули. Тут увійшов у крамницю якийсь високий пан і сказав дати собі перфуми. Якусь найліпшу, без огляду на ціну. Купець і купчиха бігали та висували шуфлядки, лазили по драбинці та шукали найліпшої перфуми. А той пан тимчасом нетерпляче походжав по крамниці. А як підійшов до бюрка, побачив скрипку. Зацікавлений, узяв її в руку та вже з того, як держав, можна було пізнати, що не вперше має скрипку в руках. Переїхав пальцями по струнах. За першими звуками глянув зчудовано, знову переїхав по струнах, здрігнувся, обернув скрипку, глянув на задню дощечку, заглянув у звукові отвори в середину скрипки, потім глянув на купця та спитався:

— Відкіля маєте цю скрипку?

Купець злякався. Головою прошибли йому думки, про крадіж і поліцію та вже бачив, як блискучі срібні рублі зникають десь у далечі, щоби вже ніколи не зійтися з ним.

— Скрипку? скрипку? — пробелькотів — то не моя... це застав... — промовив зі страху астматично.

— Я купив би цю скрипку. Що хочете за неї?

Купець отямився та промовив із полекшею:

— Ця скрипка то лише застав.

— За масло, за масло... — вмішалася до розмови жінка.

— Лише застав, — повторив купець і глянув на жінку гнівно. — То не на продаж... себто, коли довг не буде заплачений... ви могли би завтра знову навідатися...

— Я куплю цю скрипку за всяку ціну... та я, на жаль, не маю часу тут чекати. Завтра вже тут не буду... Заплачу пять тисяч рублів, коли зможете до нині вечора в пятій годині продати скрипку.

Купцеви задріжали коліна, потемніло в очах, а його жінка лише на силу здержала оклик. Незнайомий сягнув у кишеню, добув гаманець і поклав на стіл пятьсот рублів.

Ось тут маєте завдаток; решту заплачу, як мені віддасьте скрипку. Старайтеся, щоби я дістав скрипку до пятої години вечером.

Незнайомий вийшов. Тепер змінився світ у крамниці Володимира Прокопова. Крамниця збільшилася вдвоє, краму збільшилося, на долівці лежали дорогі перські килими, на поличках стояв дорогий крам, а в окремій робітні працювали канцелярійні службовці. Жінка мала брилянтовий перстень, у касі росли рублі. І це все завдяки скрипці. Купець з викриком пробудився зі сну та вхопив скрипку. Слава Богу, вона ще тут. Узяв скрипку дріжучою рукою, поклав на крісло, прикрив хусткою.

Пополудні прийшла якась жінка та сказала, що хоче заплатити за масло та відібрати скрипку, що її тут син передполуднем полишив у застав. Купець, що виглядав начеб не вмів рахувати й до чотири, приніс скрипку. Стояв зі скрипкою перед незнайомою жінкою, всміхався ввічливо та бринькав по струнах.

— Гарна річ така скрипка, — запримітив наче мимоходом і знову пересунув пальцями по струнах. — Чоловік може собі заграти в довгі зимові вечорі. Скільки коштує така скрипка? Може я купив би її в вас?

Жінка простягла руку по скрипку та сказала, що не продає, бо це стара родинна памятка. Купець обернувся так, що жінка не могла взяти скрипки, та пересував пальцями по струнах. Скрипка, говорив він, нічого надзвичайного та можна її денебудь купити, одначе йому сподобалася саме ця скрипка й він заплатив би добре. Що сказала би, колиб дав їй за скрипку пятьдесять рублів готівкою. Скрипка подобалася йому, а що йому подобається, то вже його слаба сторона; нічого не вдіє проти того. Не хоче бути скупий, масла також не порахував би їй. Одначе жінка вперто домагалася, щоби віддав їй скрипку та говорила, що ця скрипка то памятка по її небіщику чоловіці, який упевняв, що скрипка варта три тисячі рублів.

Купець малощо не випустив скрипки з руки на землю. Багата крамниця зникла, жінчин брилянтовий перстень також. Та купець не тратив надії. Торгував далі, переговорював і переконував і вкінці за пів години дістав скрипку за 2,500 рублів готівкою. Побіг до банку, поступив також до шурина позичити грошей та заплатив незнайомій жінці 2,500 блискучих, круглих срібних рублів.

Незнайома вийшла. Купець ждав на пана, що мав купити в нього скрипку за пять тисяч рублів. Була пята година, вибила й шеста. Пан не приходив. Не прийшов уже взагалі ніколи. Купець злякався, прочував щось недоброго. Побіг до купця, що торгував музичними інструментами. Скрипка варта була чотири рублі, ні копійки більше. Побіг до поліційного участка. Там висміяли його. Сказали, що впав жертвою обману. Зіпрілий, зломаний Володимир Прокопов вернувся до дому. Втратив так смішно дві тисячки рублів.

Тепер висить скрипка над прилавком у крамниці. Коли лише купець Володимир Прокопів гляне на скрипку, зітхне тяжко...

ТАНҐАПАЙКА.

Танґапайка — бувша німецька кольонія у східній Африці — є тепер під мандатом Англії.

Танґапайка, як і всі інші кольонії, терпить дуже наслідком світової економічної крізи, низьких цін і зубожіння Европи, яка все менше привозить кольоніяльних товарів, коли їх найконечніше не потребує. Зате Танґапайка має дуже гарне підсоння, бо нема там ні посухи, ні недороду на більші розміри, а тамошня земля дуже врожайна. Танґапайка багата теж у звірину та худобу. Цікаве, що це багацтво Танґапайки не зменшується наслідком мухи це-це, якої там дуже багато, та наслідком пошестей. Ця врожайна земля величиною дорівнює майже Німеччині. На тій великій території жиють тепер вісім міліонів туземців і коло вісім тисяч Европейців, а між ними 1,200 Німців.

Поодинокі племена туземців усе ще жиють між собою у ворожнечі. Воєвниче племя Масаі нападає на хліборобські племена, винищує їх, забирає їм дівчата й усяке добро, як це і давніше бувало. Ці воєвничі племена є теж явними противниками европейської управи, а інші племена піддаються спокійно мандатній владі. Всі туземці противляться податкам, які з них стягають Англійці.

Один туземець з племени Намеру сказав Норбертови Баверови, спеціяльному дописувачеви „Берлінер Таґеблята", таке:

— Коли я не плачу податку, тоді ведуть мене до „боума" (так зветься суд і управа в більших містах) і там мене питаються: „Маєш корови?" „Так, кажу я, маю корови". „То продай свої корови", кажуть вони. „Я жию з моїх коров, та корови тепер дешеві, а податок дуже високий, якжеж я буду платити податок, коли вже не буду мати коров?" „А маєш поле?" „Так, сказав я, я маю поле". „То продай своє поле", кажуть у баумі. „А що тоді? Та колиб я і продав моє поле, і колиб ми всі попродали наші поля, ніхто більше не могтиме купувати поля і ніхто більше не схоче продавати. Хто тоді буде платити податки? Передше тут були Німці, то, правда, були строгі для нас, одначе ми були вільні".

Він не знає нічого про світову крізу та думає, що все буде, як колись, коби лише знову прийшли Німці. Та й Німеччина — признає Бавер — не моглаб відректися податків, що є одиноким певним засобом для вирівнання видатків на управу кольонією.

Правні кари пристосовує тепер мандатна влада дуже строго. Давніше били різками; тепер ця кара заборонена, одначе поодинокі службовці вживають і тепер часом різки. Інші кажуть, що різка то невідповідна кара та бють т. зв. „кібоко", себто нагаєм із шкіри нільського гіпопатама.

Англійці поселють тепер у Танґапайці багато Індійців. Німці кажуть, що це тому, щоб унеможливити евентуальний поворот Німців до Танґапайки. Та Німці можуть також без перешкод поселюватися, коли до року зложать депозит 100 фунтів стерлінґів.

ВПЛИВ ЧЕРВОНОЇ БАРВИ НА НЕРВИ.

У голяндськім інституті експериментальної психольоґії робили досвіди впливу червоної барви на людські нерви та на душевний стан чоловіка. Гурт учеників учили ввесь день у кімнаті на червоно помальованій. Учителі справдили, що ученики були того дня дуже неслухняні, подразнені, та похопні до бійки. День передтим цей же гурт учеників учили в кімнаті на синьо помальованій. Ця кімната ділала на дітей успокоююче. В „червоному" дні багато учеників були записані до катальоґа за неслухняність. На перервах діти билися завзятіше ніж звичайно. Учитель жалівся на біль голови.

„Синій" день, як справдили, ділає дуже добре на нерви. Діти тоді слухняні наче ягнята. Дорослий чоловік, який провів вісім годин праці у яскраво-червоній кімнаті, засипляє дуже тяжко. Колиж працював у синій кімнаті, засипляє зараз, як лише примкне очі. Коли люди постійно перебувають у кімнатах, де є більше червоної барви, стають подразненими, часто даремно шукають причини свого хоробливого стану, а мало коли їм прийде на думку, що червона барва на стінах або червона обстановка викликає в них подразнення. Голяндський інститут експериментальної психольоґії поручає, щоби людські мешкання та робітні не були ніколи мальовані або тапетовані на червоно. Синява, зелена або фіялкова барва ділає на нерви приємно та вспокоює чоловіка. Зате червона, рожева або помаранчева барва дразнить.

О. Д. В. У.

ДАЛЬШІ ВІДЧИТИ ГОЛОВНОГО ОРҐАНІЗАТОРА ОДВУ, Т. СВИСТУНА, на тему

„ШЛЯХ ДО ВОЛІ ЧЕРЕЗ НАЦІОНАЛЬНУ РЕВОЛЮЦІЮ",

відбудуться в слідуючих громадах:

ВЕРЕСЕНЬ (SEPTEMBER)

НЮБОРҐ, Н. Й., в неділю, 3-о, пополудні, орґанізаційні збори.
ДЖАНСОН СИТІ, Н. Й., в понеділок, 4-го, в годині 7.30 ввечір, в салі Укр. Православної Церкви при Virginia Ave.
ЕЛМАЙРА, Н. Й., у вівторок, 5-го, в годині 7-мій ввечір, в Українській Федераційній салі на Elmira Heights, N. Y.
РОМ, Н. Й., в четвер, 7-го, в годині 7.30 ввечір, в У. Н. Домі.
СИРАКЮЗ, Н. Й., в пятницю, 8-го, збори членів місцевого 9-го відділу ОДВУ, в годині 7-мій ввечір, в салі при 409 N. Geddes Street.
ЮТИКА, Н. Й., в суботу, 9-го, в годині 7.30 ввечір, в салі Української Православної Церкви, 209 — 1st Etreet.

204 Центральна Управа ОДВУ.

ПОДЯКИ.

Я, нижче підписана, складаю щиру подяку головному урядови У. Н. Союза за скоре виплачення мені посмертного в сумі $1,000 по моїм мужу Іванови Ґірловськім. Також дякую о. Л. І. Сембратовичеви за його труд, і всім тим, котрі взяли участь в похороні й відпровадили тлінні останки на вічний спочинок.

Катерина Ґірловська, вдова.

—o—

Я, нижче підписаний, складаю сердечну подяку головним урядникам У. Н. Союза за скоре виплачення мені посмертного по моїй жінці. Також дякую членам 62 від. У. Н. Союза, що ухвалили для мене по небіжці $25, і всім присутним, котрі відпровадили тлінні останки на місце спочинку.

Йосиф Баґінський, Вест Филаделфія, Па.

—o—

Я, нижче підписаний, складаю щиру подяку головним урядникам У. Н. Союза за уділення мені допомоги з фонду допомогового в сумі $50, котрі стали мені великою поміччю в моїй слабости.

Іван Кльоц, Ірвінґтон, Н. Дж.

ДРІБНІ ОГОЛОШЕННЯ

СТРАШНИЙ ТАРЗАН.

(35)

Втікачі побачили Омата й підбігли до нього. Тут вони довідалися, що Омат став ватажком їх племени. „Це добре. Панатлі говорила завжди, що ти вернешся до нас і ти вернувся переможцем". Та не можна було більше говорити, бо крики переслідувачів уже наближалися. Треба було готовитись до бійки, або тікати. „Ховайтеся скрізь по кущах і кричіть ріжними голосами, щоби вони думали, що нас дуже багато", скомандував Тарзан. Всі виконали його приказ.

Тимчасом. Омат післав найбистрішого зі своїх вояків посланцем до свого племени, щоби він звідти привів сотню найхоробріших вояків. Крики двох ворожих ґруп тимчасом зближалися. Як Тарзан думав, так і сталося. Переслідувачі, вчувши багато ріжнородних голосів, спинилися й перестали переслідувати. Вони тепер готувалися до довшої бійки. Люди тут не знали, що значить тікати перед ворогом, а тому готувалися перемогти, або вмерти.

Обі ворожі ґрупи кричали, як тільки могли, щоб налякати своїх противників, а тимчасом старалися наблизитись так, щоб розпочати бійку в найвигідніших для себе умовинах. Один з ворожої ґрупи вискочив наперед перед Тарзаном. Звався він Тарбан і був найпрудкішим серед племени Курулів. Коли він уже був перед самим Тарзаном, той рішив, що настав час битися. Тарзан вискочив ізза свого куща й кинувся на противника, який почав тікати.

Тарзан не підозрівав, що це для нього зроблено хитру штуку. Несподівано Тарбан спинився, а позаду нього появилися голови десятка його товаришів. Тарбан з важким києм у руках стояв тепер, очікуючи нападу Тарзана. Тарзан спинився. Він уже зрозумів, що попався в лапку, але вже нічого було робити. Тепер можна було лише силою вирватися з невеликого кола ворогів. Тарзан почував уже, що за його спиною наближаються до нього вороги з киями в руках.